

L'acreditació de coneixements de català com a llengua estrangera: el certificat internacional de català

Antecedents i origen

148 universitats de tot el món ensenyen llengua, literatura i cultura catalanes com a assignatures integrades en els seus plans d'estudis, en els departaments d'estudis hispànics, romànics o d'idiomes moderns o, en algun cas, com a llicenciatura de filologia catalana. Si s'hi afegeixen els cursos de català que s'imparteixen a casals catalans o altres entitats, la xifra de centres on es pot estudiar català arriba avui fins a 213.

L'interès internacional pels estudis de català és, encara avui, un fet desconegut per molta gent, tot i que té una llarga tradició. L'atenció de la comunitat científica romanística pel català des de finals del segle XIX, d'una banda, i, de l'altra, factors com l'emigració catalana, especialment a Amèrica, amb la creació de casals catalans i, posteriorment, la integració a les universitats estrangeres de professors catalans exiliats han estat elements clau en la difusió de l'ensenyament de la llengua i la cultura catalanes arreu del món. Un bon exemple de l'expansió internacional del català en l'àmbit universitari són les cinc associacions catalanòfiles o la celebració, l'any 1986, del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana.

És en aquest context que, l'any 1985, el Parlament de Catalunya insta el Govern de la Generalitat a «estudiar i posar en marxa la instrumentació adequada per tal que els estudis de llengua catalana fets a l'estranger puguin ser homologats amb els que es fan a Catalunya i, d'aquesta manera, els qui superin les proves a les quals s'hagin sotmès rebin el certificat, el diploma o el títol oficial corresponent que ho acrediti». Amb aquesta resolució es van emprendre una sèrie d'accions encaminades a conèixer de la manera més àmplia possible la situació de l'ensenyament del català a l'estranger i a establir els mecanismes adients per consolidar-lo i promocionar-lo.

Pel que fa a la situació de l'ensenyament del català, es va confirmar l'existència de dos camps ben diferenciats: l'ensenyament del català a centres universitaris, que forma part d'uns plans d'estudi al final dels quals s'obté una titulació acadèmica, i l'ensenyament del català a casals catalans o altres institucions culturals, que no té cap acreditació reconeguda. Pel que fa a l'objectiu de promoció i consolidació de l'ensenyament del català i de projecció de la cultura catalana, les accions iniciades desembocaren en la creació, el gener de 1988, de la Comissió de Promoció de l'Ensenyament del Català a les Universitats de fora de l'Àmbit Territorial de Catalunya (DOGC núm. 948, de 5 de febrer) i l'encàrrec a la Direcció General de Política Lingüística (DGPL) de coordinar les accions en el camp de l'ensenyament no reglat i l'elaboració de programes i desenvolupament d'exàmens.

Per l'Ordre de 24 de gener de 1991 (DOGC núm. 1405, d'11 de febrer), es creen els exàmens del certificat internacional de català (CIC). En la part expositiva, hi diu textualment: «L'augment de la presència exterior del català i l'interès

creixent que aquesta llengua desperta en l'àmbit internacional aconsellen la creació d'un certificat que permeti a les persones que hi estiguin interessades acreditar els seus coneixements de llengua catalana», i en l'article 1.2 s'especifica: «Aquests certificats s'adrecen exclusivament a aquelles persones que desitgen acreditar a l'exterior els seus coneixements de català com a segona llengua. Aquests certificats poden acreditar diversos nivells de competència: bàsic, llin-dar i suficient.»

Pel que fa a l'ensenyament, amb la creació de la Comissió s'ha donat un fort impuls a la difusió del català dins l'àmbit universitari, a través de la creació de diversos tipus de lectorats de català i amb l'elaboració d'uns programes marc d'objectius i continguts. Paral·lelament, l'interès pel català ha superat l'estricta-ment filològic i és objecte d'estudi amb finalitats economicocomercials, ja que la influència econòmica i turística de Catalunya al sud d'Europa és cada vegada més gran. S'estudia el català com una llengua viva, de comunicació, apta per a l'intercanvi social i econòmic.

En l'àmbit de l'avaluació de coneixements, la lliure circulació de treballadors al si de la Unió Europea, d'aplicació plena des de l'1 de gener de 1992, ha poten-ciat la necessitat d'acreditació de coneixements d'una llengua estrangera i la transferibilitat de les diferents certificacions.

Tant empresaris com treballadors cal que coneguin quines activitats lingüísti-ques pot fer una persona que posseeixi un determinat certificat i quines equiva-lències es poden establir entre els diferents nivells de competència dels diversos certificats de la Unió Europea.

Per donar resposta a aquesta necessitat, l'any 1990 es va crear l'Association of Language Testers in Europe (ALTE), associació que aplega organismes de la Unió Europea que desenvolupen exàmens i expedeixen certificats de la llengua prò-pia com a llengua estrangera. La Generalitat de Catalunya n'és membre funda-dor. Les altres llengües representades, a través dels organismes corresponents, són: l'alemany (Deutscher Volkshochschul-Verband i Goethe-Institut), l'anglès (University of Cambridge Local Examinations Syndicate), el castellà (Instituto Cervantes i Universidad de Salamanca), el danès (Danish Language Testing Consortium), el francès (Alliance Française), l'irlandès (Ité, Institúid Teangeolaíochta Éireaan), l'italià (Università per Stranieri, Perugia), el neerlandès (CITO, Instituut voor Toetsontwikkeling), el noruec (Universitetet Bergen) i el portuguès (Universidade de Lisboa).

Els principals objectius d'ALTE són:

- Establir uns nivells comuns de competència per tal de promoure el reconeixement internacional de certificats de llengües a Europa.
- Establir uns estàndards comuns per a tots els estats del procés d'avaluació de llengües: desenvolupament de proves, redacció d'ítems, administració de proves, qualificacions, anàlisis de proves...
- Col·laborar en projectes conjunts i en l'intercanvi d'idees.

En relació amb el primer objectiu, ALTE ha elaborat un primer document on es caracteritzen cinc nivells de competència lingüística. Aquesta caracterització es basa en una exposició, per a cada nivell, de les activitats lingüístiques —distribuïdes per habilitats i per àmbits (social, laboral i educatiu)— que una persona ha de poder dur a terme en cadascun dels nivells.

L'inici del desenvolupament dels exàmens del nivell bàsic i del nivell llin-dar és anterior a la creació d'ALTE, però el seu enfocament i la seva estructura s'ade-

Context actual

qüen al que són els estàndards d'aquesta associació. Pel que fa al contingut, l'establiment definitiu d'un marc europeu de nivells de competència lingüística i d'uns estàndards comuns de desenvolupament de proves podrien comportar en un futur algun o alguns canvis en alguns aspectes.

Els exàmens del CIC

Actualment la DGPL duu a terme convocatòries d'exàmens dels dos primers nivells de competència i s'està treballant en l'especificació d'una prova corresponent al nivell 3 d'ALTE.

La prova de nivell bàsic avalua un domini de l'ús de la llengua que permeti a l'examinand satisfer les necessitats de comunicació més bàsiques en situacions quotidianes. Al nivell lllindar l'examinand ha de demostrar que pot comunicar-se oralment i per escrit de manera satisfactòria en un ventall ampli de situacions quotidianes. Al nivell 3, etiquetat en el marc d'ALTE com el d'*Independent User* (*usuari independent*) i que correspon a un estadi intermedi de competència, s'espera que l'examinand sigui capaç de manipular les principals estructures de la llengua amb confiança, de demostrar un coneixement d'un ampli ventall de vocabulari i d'usar unes estratègies comunicatives en varietat de situacions socials. A continuació reproduïm, de manera necessàriament breu, l'estructura de les proves de nivell bàsic i de nivell lllindar.

Nivell bàsic

Consta de 4 àrees:

Adequació a la situació de comunicació: L'examinand ha de ser capaç d'identificar la resposta adequada a una intervenció o a una situació de la vida quotidiana.

Comprensió oral: L'examinand ha de ser capaç d'entendre el significat global i la informació principal d'una sèrie de textos orals breus, com anuncis, avisos emesos per megafonia, notícies, converses breus sobre temes quotidians...

Comprensió lectora: L'examinand ha de ser capaç d'entendre el sentit general i les idees principals de textos breus no gaire complexos i de localitzar-hi la informació necessària per realitzar una tasca. Els textos poden ser notes, anuncis, notícies, enquestes, prospectes informatius, programes d'espectacles...

Expressió oral: L'examinand ha de participar en una conversa i respondre a diferents situacions quotidianes (per ex.: demanar informació, presentar algú...) de manera senzilla, però comprensible.

Resultats: L'examinand és declarat apte o no apte. La qualificació d'apte s'obté si s'aconsegueix com a mínim un 60 % de la puntuació en l'àrea d'expressió oral i un 60 % en la resta de la prova.

Nivell lllindar

Consta de cinc àrees:

Comprensió lectora: L'examinand ha de ser capaç d'entendre textos reals, de caràcter informatiu i divulgatiu, i textos senzills d'opinió. Ha de poder entendre'n la informació principal, els detalls rellevants, el propòsit i les opinions de l'autor. Els textos acostumen a ser notícies, reportatges breus, cartes, prospectes informatius, articles senzills d'opinió...

Expressió escrita: L'examinand ha de ser capaç d'escriure cartes personals per demanar i donar informació, explicar fets, expressar desitjos, descriure plans i propostes...

Comprensió oral: L'examinand ha de ser capaç d'entendre el contingut rellevant de textos orals no gaire llargs sobre temes d'interès general (entrevistes, exposicions senzilles...) i entendre i extreure la informació rellevant de textos breus propis de situacions de la vida quotidiana (anuncis, informació sobre el trànsit, notícies, missatges per megafonia, diàlegs breus...)

Gramàtica i vocabulari: L'examinand ha de demostrar el coneixement del sistema de la llengua i un domini del lèxic requerit en aquest nivell.

Expressió oral: L'examinand ha de poder participar en converses sobre temes de la vida quotidiana, fent explicacions, descripcions, etc. i ha de ser capaç de respondre a diferents situacions quotidianes (per ex.: demanar informació, presentar algú, disculpar-se...)

Resultats: Hi ha quatre graus d'aptitud: excel·lent, notable, bé i suficient. L'examinand és considerat apte si obté com a mínim un 60 % de la puntuació en l'àrea d'expressió oral i un 60 % en la resta de la prova.

Des de l'inici de les convocatòries d'exàmens del CIC —maig de 1990, la de nivell lllindar, i maig de 1992, la de nivell bàsic— hi ha hagut un total de 2.039 inscripcions, 560 al nivell bàsic i 1.479 al nivell lllindar. Més de 400 persones es presentaran enguany a les proves. Pel que fa al nombre de centres on s'administren els exàmens, s'ha passat de quatre l'any 1990 a vint-i-cinc l'any 1997. Les convocatòries s'han mantingut anualment de manera regular al llarg dels anys, excepte en algun cas, on la fluctuació d'alumnes de català ha aconsellat un ajornament.

El CIC s'administra, majoritàriament, a universitats estrangeres d'Europa, a través dels lectorats de català: a bona part dels països de l'Europa comunitària i en alguns països de l'Est. La DGPL estableix uns acords marc de col·laboració amb el departament corresponent de la universitat. Les persones encarregades d'organitzar els exàmens són els lectors de català del centre on es fa la convocatòria, d'acord amb les directrius i orientacions de la DGPL. Per a l'administració dels exàmens compten amb la col·laboració d'altres professors de la universitat o altres lectors d'universitats properes. Paral·lelament també es fan convocatòries al Patronat Català pro Europa de Brussel·les i a la Delegació de la Generalitat a Madrid. Darrerament, també s'administren els exàmens d'ambdós nivells en el marc dels cursos de català per a estrangers que organitzen l'Ajuntament de Gironella i la Universitat de Vic, als quals assisteixen, majoritàriament, alumnes d'universitats estrangeres, si bé també hi participen alguns alumnes d'universitats de l'Estat espanyol. Fora de l'àmbit universitari, i atenent a la doble realitat de l'ensenyament del català que esmentàvem al principi, es convoquen proves a Amèrica del Sud, en el marc de la trobada de casals catalans del Con Sud d'Amèrica que té lloc cada dos anys. Per a aquest any hi ha prevista una nova convocatòria —la quarta— a la ciutat de Mendoza (Argentina).

En els quadres adjunts es pot consultar l'evolució de la inscripció, per anys i nivells. Cal tenir en compte que no a totes les localitats es fan els dos exàmens, per això reproduïm un quadre amb el total de localitats per any i un altre per a cada nivell. Incloem, també, un quadre amb el nombre de presentats i d'aptes.

Com es pot observar, el nombre d'aptes representa un tant per cent molt elevat en relació amb els presentats. En els sis anys d'administració de les proves, la mitjana per al nivell bàsic se situa gairebé en el 89 % i per al nivell lllindar en prop del 92 %. La gran majoria d'examinands són universitaris, pertanyents a departaments d'estudis hispànics, romànics o de llengües modernes, i això vol dir que estudien altres llengües d'acord amb els programes universitaris: la majoria dels examinands manifesten, a la fitxa d'inscripció, conèixer dues o més llengües estrangeres, sovint el castellà i el francès. A més, des dels primers nivells dels cursos de català se'ls enfronta ja a tipus de textos literaris i divulgatius, tant per treballar aspectes lingüístics com per a la comprensió global i detallada. Són, per tant, examinands habituats a l'aprenentatge de llengües, que han desenvolupat una certa facilitat per a l'adquisició d'un nou idioma.

Organització de les convocatòries

Perspectives de futur

L'acreditació de coneixements de català a l'exterior ha aconseguit una àmplia difusió i té avui el reconeixement i el suport d'un organisme internacional; però encara queda força camí. La prolongació dels cursos de llengua en els plans d'estudis de les universitats estrangeres, la ja esmentada lliure circulació de treballadors dins la Unió Europea i el fet que el Govern de Catalunya hagi regulat l'accés dels ciutadans dels estats membres a la funció pública de la Generalitat d'acord amb la normativa bàsica estatal i la legislació comunitària, fa necessària la creació d'un nou nivell i l'establiment d'equivalències amb les proves de la Junta Permanent de Català (JPC).

Pel que fa al primer projecte, un cop acomplerta la fase de planificació (que implica la recollida de dades sobre necessitats i expectatives d'examinands i de professors, una revisió de les teories actuals d'avaluació, l'assumpció dels estàndards d'ALTE...) s'ha entrat ara en la fase de disseny, en la qual es desenvolupen les especificacions, és a dir, la descripció del marc teòric (en què consisteix la competència lingüística i què és un nivell 3) i el tipus de prova que se'n deriva. Això implica haver d'explicitar-hi tots els aspectes relatius al contingut de l'examen: les capacitats que s'hi avaluaran, el mètode de prova, l'estructura de la prova, els tipus d'ítems i de textos, el ventall de temes...); en definitiva, tots aquells aspectes que conformen l'instrument i que tenen un efecte significatiu en la mesura de la capacitat. La previsió és que aquesta etapa finalitzi a finals d'any i aleshores iniciar el desenvolupament d'una prova pilot.

Pel que fa al segon projecte, actualment també s'han iniciat els estudis per poder establir les equivalències adients entre els certificats del CIC i de la JPC que permetin l'accés de ciutadans de la Unió Europea a la funció pública de la Generalitat de Catalunya.

Quadre 1. Nombre de presentats i d'aptes per any i per nivell

	1990		1991		1992		1993		1994		1995		1996		Total	
	exam.*	aptes	exam.	aptes	exam.	aptes	exam.	aptes	exam.	aptes	exam.	aptes	exam.	aptes	exam.	aptes
Bàsic	-	-	-	-	67	64	79	71	216	193	-	-	173	148	535	476
Llindar	125	113	193	173	132	126	96	95	158	149	288	254	182	167	1.174	1.077
Total	125	113	193	173	199	190	175	166	374	342	288	254	355	315	1.709	1.553

* examinands

Quadre 2. Nombre de localitats per any (nivell bàsic i nivell llindar)

Any	Localitats
1990	4
1991	11
1992	11
1993	10
1994	18
1995	17
1996	21
1997	25

Quadre 3. Nombre de localitats per any i per nivell

Nivell bàsic		Nivell llindar	
Any	Localitats	Any	Localitats
1990	-	1990	4
1991	-	1991	11
1992	9	1992	10
1993	9	1993	10
1994	16	1994	17
1995	-	1995	17
1996	19	1996	20
1997	23	1997	23